

نظريهٔ تكامل

Introducing Evolution
A Graphic Guide

Dylan Evans, Howard Selina

Persian translation published by
Logos Publications 2021

درآمدی بر

نظریهٔ تکامل

راهنمای تصویری

دیلان اونز
هاوارد سلینا (تصویرگر)

ترجمهٔ محمد مسعود نخستین

لوگوس

سرشناسه: اونز، دیلن، 1996، Evans, Dylan

عنوان و نام پدیدآور:

درآمدی بر نظریه تکامل: راهنمای تصویری / دیلان اونز؛ تصویرگر: هاوارد سلینا؛ ترجمه محمدمسعود نخستین.

مشخصات نشر: تهران، لوگوس، ۱۴۰۰

مشخصات ظاهری: ۱۷۰ ص.؛ مصور: ۵/۱۴×۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۹۲-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی:

Introducing Evolution: A Graphic Guide 2010

موضوع: تکامل (زیست شناسی) Evolution (biology)

موضوع: انتخاب طبیعی Natural selection

شناسه افزوده: سلینا، هاوارد، تصویرگر: Selina, Howard

شناسه افزوده: نخستین، محمدمسعود، ۱۳۶۴-، مترجم

رده بندی کنگره: QH۶۶۳/۲

رده بندی دیویی: ۵۷۶/۸

شماره کتاب شناسی ملی: ۸۴۳۶۸۴۴

درآمدی بر نظریه تکامل: راهنمای تصویری
ترجمه محمدمسعود نخستین

ویراستار: ع. رهنما

طراح جلد: حسین راست منش

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۹۲-۷

شمارگان: ۵۰۰

چاپ اول: ۱۴۰۰

برای مشاهده قیمت و اطلاعات بیشتر کد بالا را اسکن کنید

یا به وبسایت نشر لوگوس بروید.

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲ ۱۵۴ ۰۰۴۲

فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

تقدیم به پدرم
که تمام لحظات زندگی‌ام
آکنده از عطر حضور اوست ...

مقدمه ناشر

نهضت ترجمه‌ای که در دوره عباسیان در جهان اسلام شکل گرفت بر این باور مبتنی بود که اسلام دینی کامل است و عالمان با تفکر منطقی و درست می‌توانند به استقبال مسائل نوپدید بروند. لذا اندیشمندان آن دوره بی‌هیچ واژه‌ای ابتدا به ترجمه گسترده آثار علمی اروپا و یونان باستان پرداختند و سپس به تدریج از ترجمه صرف به سمت نوعی گفت‌وگوی علمی انتقادی بین جهان اسلام و غرب حرکت کردند. نتیجه آن شکوفایی و پیشرفت علمی در سرزمین‌های اسلامی بود. اکنون نیز با مسائل و شبهات گوناگونی مواجه هستیم و به جای حذف و طرد آن که خود باعث برجسته‌تر شدن آن‌ها در ذهن اندیشمندان جوان می‌شود، باید در جهت، ابتدا، فهم درست این مسائل و، سپس، فراهم ساختن زمینه برای گفتگوی علمی-انتقادی و، در نهایت، ارائه پاسخی درخور به آن‌ها فعالیت کنیم.

در دهه‌های اخیر در غرب و به تبع آن در ایران نظریه تکامل (فرگشت) داروین که اساساً نظریه‌ای در حوزه علوم طبیعی و زیست‌شناسی است به بحث مهمی در علوم انسانی تبدیل شده است. در همین راستا، برخی از اندیشمندان، و البته نه همه آن‌ها، تلاش کرده‌اند تفسیری الهیاتی از آن ارائه داده، نظریه تکامل را نافی وجود خداوند معرفی کنند. نشر لوگوس وظیفه خود می‌داند، در گام اول، زمینه را برای فهم دقیق‌تر و عمیق‌تر این نظریه و تفسیرهای الهیاتی آن فراهم کند؛ چرا که برای نقد عالمانه هر چیز ابتدا باید آن را خوب فهمید. در گام بعد، تلاش خواهد شد نقدهای این نظریات نیز تهیه و منتشر شود تا مخاطبان با هر دو سوی این استدلال‌ها آشنا شوند.

کتاب حاضر از چند جهت حائز اهمیت است. یک، خود نظریه داروین، تحولات بعدی آن توسط اندیشمندان دیگر، و پیامدهای الهیاتی آن، هرچند بسیار اندک و گذرا، در اینجا معرفی شده‌اند که شناخت اولیه و جامعی از این مبحث را در اختیار مخاطبان قرار می‌دهد. دو، زبان کتاب فشرده و درعین حال بسیار ساده است؛ تصاویری که به همراه توضیحات آمده‌اند نیز کمک بیشتری به انتقال راحت‌تر مطالب می‌کنند. درعین حال، لازم است در خصوص ابعاد الهیاتی مطرح در کتاب توضیحاتی بسیار مختصر بیان شود.

یک، درستی یا نادرستی اصل نظریهٔ تکامل به مثابه تبیینی علمی در کیفیت پیدایش انواع در حوزهٔ تخصصی مسائل زیست‌شناسی است، نه حوزهٔ الهیات؛ اما لوازم الهیاتی آن از جمله انکار یا اثبات وجود خدا یا هدفمندی جهان در حوزهٔ الهیات و فلسفه است. از این رو، به همان اندازه که ورود اندیشمندان دینی و فیلسوفان به قلمرو تخصصی علم تجربی بی‌راه است، ورود دانشمندان تجربی، همچون زیست‌شناسان، نیز بدون تخصص الهیاتی یا فلسفی به این حوزه خطاست.

دو، نظریهٔ تکامل بر فرض صحت و اثبات علمی، منافاتی با خدا باوری ندارد. این که در الحاد مدرن این نظریه را دلیل انکار خدا دانسته‌اند به این دلیل است که اولاً در برهان خداشناسی صرفاً به برهان نظم توجه کرده‌اند و ثانیاً برهان نظم را برهانی تجربی قلمداد کرده‌اند. در حالی که اولاً ادله خداشناسی متعدد است و محکم‌ترین برهین، برهین دیگر است. ثانیاً، برهان نظم برهانی عقلی است با استفاده از مقدمات تجربی. از این رو، اشکال امثال هیوم یا دنیل دنت بر عدم تشابه مصنوعات بشری با عالم طبیعت باتکیه بر انتخاب طبیعی نشئت گرفته از همین خطاست. حتی اگر عالم طبیعت بر اساس انتخاب طبیعی تکامل یافته باشد، این معلولی است که بنا بر قانون عقلی سنخیت علت و معلول، نیازمند علتی هوشمند و هدفمند است.

اشکال اساسی در الحاد مدرن مبتنی بر نظریهٔ تکامل تصور غلط از مفهوم خالق است. با این توضیح که آنان خدا را علتی در عرض علت‌های طبیعی می‌دانند. از این رو، با کشف علل طبیعی موجودات مثل انتخاب طبیعی جایی برای اعتقاد به خدا از نگاه آنان باقی نمی‌ماند. در حالی که این تصور خطاست و خدا علتی در طول علل طبیعی است.

الحاد مبتنی بر نظریهٔ تکامل پیش‌فرض‌هایی دارد: پیش‌فرض هستی‌شناختی، پیش‌فرض معرفت‌شناختی و پیش‌فرض روش‌شناختی. اثبات و انکار پیش‌فرض هستی‌شناختی این الحاد، که مبتنی بر طبیعت‌گرایی است، بر عهدهٔ فلسفه است نه علم تجربی. پیش‌فرض معرفت‌شناختی آن، انحصار منبع معرفت در تجربه است که آن نیز در حوزهٔ فلسفه است. پیش‌فرض روش‌شناختی هم انتخاب ساده‌ترین تبیین به عنوان بهترین تبیین است که این مسئله نیز اشکالات اساسی دارد.

همچنین، در این متن، تاریخ بشر بر اساس دیدگاه رایج در یهودیت و مسیحیت، چند هزار سال دانسته شده است؛ در حالی که این مطلب مسلم نیست و بر اساس دیدگاه اسلامی نهایتاً در مورد نسل فعلی بشر صادق است. به علاوه، اگرچه در دوره مدرن تلاش می‌شود تفسیری از این نظریه ارائه شود که منتهی به انکار خدا ممکن است بشود؛ خود داروین انسانی خدا باور بوده است و هرگز چنین منظوری در ذهن نداشته است. نویسنده کتاب حاضر نیز بر این نکته آگاه بوده است و در انتهای کتاب دیدگاه نهایی داروین را از قول خود او این‌گونه مطرح می‌کند که «آیا در این برداشت از امر حیات، عظمت واقعی به چشم نمی‌خورد که آفریدگار با توانایی‌های گوناگون بدو در اشکالی معدود و حتی شاید در یک شکل تنها دمیده است و چون سیاره ما زمین از قانون ثابت جاذبه تبعیت می‌کند به گردش در مدار خویش ادامه داده است و از آغازی ساده، بی‌شمار صور تحسین‌انگیز منبعث شده از تکامل بازنایستاده‌اند هنوز هم در حال تکامل اند؟». لذا خوانندگان محترم لازم است کتاب حاضر را در بافت وسیع‌تری که در این مقدمه تشریح شد بخوانند.

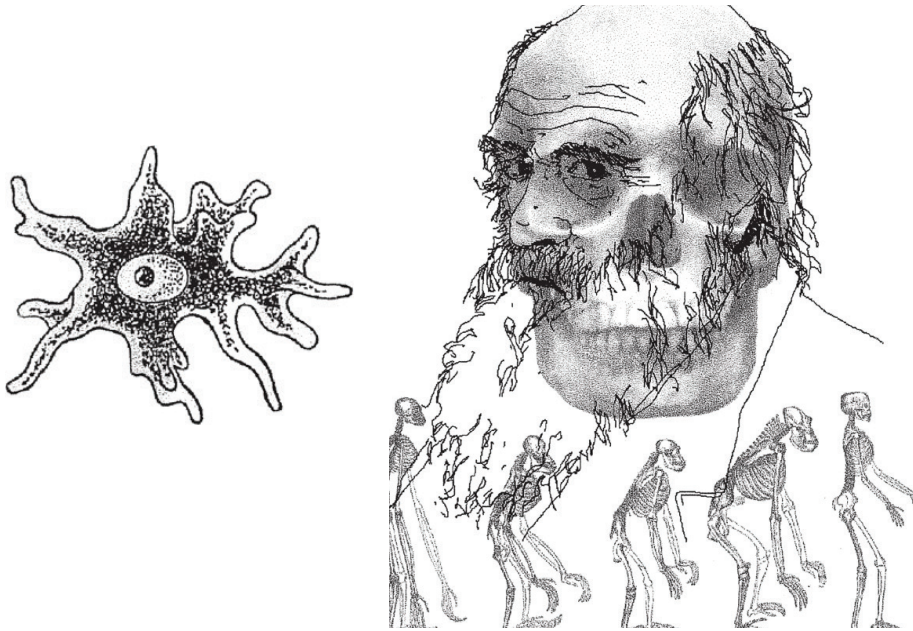
در پایان، لازم می‌دانم از دوست عزیزم، محمد مسعود نخستین، که ترجمه این اثر را متقبل شده‌اند و همچنین از دکتر محمد جواد اصغری که نکاتی درباره ابعاد الهیاتی این نظریه را متذکر شده‌اند که در مقدمه آن را بازتاب دادم قدردانی کنم.

سید علی اصغر سلطانی

مدیر مسئول نشر لوگوس

ایده مرکزی در زیست‌شناسی

«هیچ چیز در زیست‌شناسی جز در سایهٔ تکامل معنا پیدا نمی‌کند.» این را تئودوسیوس دوبژانسکی^۱ (۱۹۰۰-۱۹۷۵)، دانشمند بزرگ روسی در زمینهٔ ژنتیک و زیست‌شناسی تکاملی اظهار کرده است. نظریهٔ تکامل در واقع ایدهٔ مرکزی زیست‌شناسی جدید است. در آگوست ۱۹۹۹، یک صد و چهل سال پس از انتشار کتاب منشأ/انواع،^۲ شورای آموزش دانشگاه ایالتی کانزاس مبحث تکامل را از برنامهٔ آموزشی رسمی حذف کرد.

دانشجویان زیست‌شناسی دانشگاه کانزاس اکنون می‌توانند بدون یادگیری اساسی‌ترین ایدهٔ رشتهٔ تحصیلی‌شان فارغ‌التحصیل شوند. چرا؟ چه چیزی شورای آموزشی دانشگاه کانزاس را وادار کرد دانشجویان را از این دانش مهم محروم کنند؟

1. Theodosius Dobzhansky

2. *Origin of Species*

مهم‌ترین اثر چارلز داروین، دانشمند و زیست‌شناس اهل بریتانیا که در سال ۱۸۵۹ چاپ شد. داروین در این کتاب نظرات جدیدی دربارهٔ تکامل، پیدایش حیات و انقراض انواع موجودات بیان کرد. (م)

۴ | درآمدی بر نظریهٔ تکامل: راهنمای تصویری

ترس و نفرت در کانزاس

اعضای هیئت علمی دانشگاه کانزاس به طور علنی نظریه تکامل را دوست نداشتند. آن‌ها تنها نیستند. از زمانی که چارلز داروین (۱۸۰۹-۱۸۸۲) و آلفرد راسل والاس^۱ (۱۸۲۳-۱۹۱۳) نظریه‌شان را در سال ۱۸۵۸ در انجمن علمی لینیان مطرح کردند، میان بسیاری افراد ترس و نفرت به وجود آورد و برای سرکوب کردن این نظریه تلاش بسیاری شد. وقتی در دهه ۱۸۸۰ نظریه تکامل به گوش همسر اسقف بیرمنگام رسید، او به همسرش گفت:

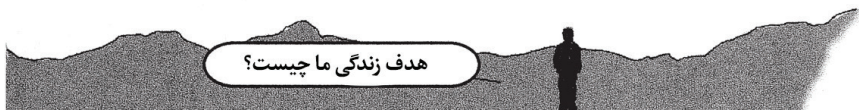
چه بعدی از نظریه داروین مردم را تا این حد آشفته کرد؟

1. Alfred Russel Wallace

پرسش‌های قدیمی

نظریه تکامل داروین مردم را برآشفته چون ضد بسیاری از باورهای قدیمی آن‌ها دربارهٔ بشر است.

در طی هزاران سال، بشر دربارهٔ معنای زندگی در حیرت بوده است.

پاسخی که بسیاری از ادیان به این پرسش‌ها داده‌اند، معمولاً بر محور خداوند یا خدایان می‌چرخد.

خداوند ما را آفریده است و برای هدفی مشخص ما را بر روی کرهٔ خاکی قرار داده است. در تمامی این پاسخ‌ها، انسان مخلوقی استثنائی در نظر گرفته شده است. انسان با حیوان یکسان نیست. انسان برخلاف حیوان روح و وجودی روحانی دارند. تنها انسان است که دارای اختیار و زندگی پس از مرگ است.

اسید جهانی^۱

نظریهٔ تکامل، بسیاری از اندیشه‌های قدیمی را تهدید می‌کند. این نظریه برخلاف ادعاهای اصلی بسیاری از مذاهب، از جمله پروردگار، روح، یا زندگی پس از مرگ است. تکامل مدعی است که بشر نوع دیگری از حیوان است.

فیلسوف آمریکایی، دنیل دنت^۲ (متولد ۱۹۴۲)، نظریهٔ تکامل را نوعی «اسید جهانی» توصیف کرده است.

از دیدگاه دنت، نظریهٔ تکامل همانند اسید جهانی تمامی باورهای سنتی پیش از خود را می‌بلعد. به همین دلیل، دنت نظریهٔ تکامل را «ایدهٔ خطرناک داروین» می‌نامد.

1. Universal Acid
2. Daniel Dennett